

Signalering, begeleiding en ondersteuning van 'dubbel bijzondere' kinderen

Leerlingen met kenmerken van begaafdheid en kenmerken van leer- en/of gedragsproblemen zijn 'dubbel bijzonder'. Meestal worden ze echter niet als zodanig (h)erkend, zowel niet door professionals in en om het onderwijs als in de zorgketen. Doel van dit project is om de ketenverbinding te versterken, zodat vroege signalering en facilitering/ begeleiding van begaafde kinderen met schoolgerelateerde problemen mogelijk is en systeemgerelateerde uitval voorkomen kan worden.

Samen willen we verkennen of we een systematische en transparante werkwijze kunnen hanteren die zowel handelings- als oplossingsgericht is. Het kind staat hierbij centraal en de begeleiding is erop gericht om de zelfredzaamheid van het kind te vergroten. Er is sprake van een cultuurverandering in de ketenzorg, waarin steeds meer wordt uitgegaan van kracht in plaats van klacht. Dit sluit aan op de ontwikkelingen binnen Passend onderwijs. Brede talentontwikkeling wordt gestimuleerd en samenwerkingsverbanden realiseren een dekkend netwerk in de regio, waarmee goed onderwijs voor alle leerlingen mogelijk is.

Begaafde kinderen die 'dubbel bijzonder' zijn hebben extra onderwijs-/ ondersteuningsbehoeften. Door inzicht te krijgen in stimulerende en belemmerende persoonlijkheids- en omgevingsfactoren die invloed hebben op het ontwikkelingsproces van een kind kunnen zij hun talenten en kwaliteiten beter benutten. Dit vraagt om een systeembenadering, waarin inter- en multidisciplinair wordt samengewerkt in de nabije omgeving van het kind.

Voorbeeld: Begaafd en visueel- ruimtelijk leren/ denken in het talige onderwijs

De begeleiding van een kind met een sterke voorkeur voor visueel-ruimtelijk leren is complex. De maatschappij is in veel opzichten talig ingesteld. In het onderwijs ligt nog vaak de nadruk op het verbaal-linguïstische aspect dat vooral aansluit op een auditief-sequentiële leervoorkeur. Dit zien we ook vaak terug in de mix van interventies op het gebied van preventie, behandeling en begeleiding en de manier waarop we communiceren naar ouders, opvoeders en professionals in gezondheidszorg en onderwijs.

De ontwikkelingsbelemmering van kinderen die daarnaast kenmerken van (hoog)begaafd laten zien, is daarmee 'dubbel bijzonder' en de lijdensdruk van hun omgeving kan groot zijn. Ouders kunnen zich machteloos voelen wanneer zij zien dat er iets niets functioneert, maar niet weten wat dit kan verklaren en hoe zij hun kind adequaat kunnen ondersteunen. Het kind zelf ervaart een interne asynchronie: aan de ene kant heeft het bijvoorbeeld een snel leer- en begripsvermogen, maar tegelijkertijd lukt het niet om dit in schoolse prestaties om te zetten. Dit kan leiden tot frustraties, onzekerheid, faalangst, een negatief zelfbeeld, het ontbreken van inzicht in zijn talenten en onderschatting van de eigen mogelijkheden.

De combinatie van (hoog)begaafdheid en een sterke voorkeur voor visueel-ruimtelijk denken komt veel voor (naar schatting ongeveer 75% volgens Silverman, 2002). Het "denken in beelden" is een snelle manier van informatie verwerken en helpt om snel overzicht te krijgen, gehelen te overzien, verbanden te ontdekken en om tot passende, originele oplossingen te komen. Een kind met deze leervoorkeur kan echter veel moeite hebben om het huidige talige schoolsysteem om te zetten in hun eigen beeldend, ruimtelijk, visueel denkpatroon. Bij hen ligt de nadruk meer op inzicht en begrip (top- down/ helikopterview) dan op herhaling en inslijpen (bottom-up). Ze kunnen moeite hebben met het verwerken van seriële informatie (op tijd en volgorde) en zijn gewend om alle informatie tegelijk te ontvangen en verwerken. Passende begeleiding gericht op het visueel-ruimtelijke denkpatroon is essentieel voor het behouden van motivatie en leerplezier en geeft deze kinderen de mogelijkheid zich naar volle potentie te ontwikkelen en hun kwaliteiten te benutten.

Expertise bundelen t.b.v. 'dubbel bijzondere' leerlingen

De functieproblemen ten gevolge van het 'dubbel bijzonder' (mogelijk 'twice exceptional') zijn, doen zich in wisselende mate voor in verschillende levensfasen en omstandigheden. De behandeling van comorbiditeit vraagt zo mogelijk nog meer afstemming in diagnostiek en behandeling en kan helpen om te voorkomen dat begaafde kinderen een misdiagnose krijgen en dat de begaafdheid niet wordt opgemerkt. Het is zelfs zo dat juist kenmerken van begaafdheid onterecht gelabeld kunnen worden als kenmerken van een leer- of gedragsprobleem (Webb, 2005). Juist om de kennis vanuit verschillende disciplines uit te wisselen en te bundelen in Ketenzorg¹ kan samenwerken van grote waarde zijn.

Doorbraakmethode verkennen?

Het kan interessant zijn om te verkennen of de doorbraakmethode hiervoor mogelijkheden biedt. In eerdere implementatietrajecten in de GGZ (voor depressie, schizofrenie en ADHD) is deze methodiek succesvol gebleken (www.trimbos.nl). In Doorbraakprojecten gaat het altijd primair om winst voor de client, hetzij door zorg en begeleiding volgens richtlijnen, hetzij door een betere organisatie van de begeleidingsprocessen waardoor intensieve dure zorg zoals dagbehandeling niet nodig is. Meedoen aan een Doorbraakproject betekent voor professionals dat ze met andere(n) partijen uit hun regio de begeleiding en zorg zodanig afstemmen en organiseren dat goede begeleiding voor een specifieke doelgroep tot stand komt.

Expertbijeenkomsten Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling

In het kader van (hoog)begaafdheid binnen passend onderwijs biedt het Informatiepunt Onderwijs & Talentontwikkeling een ondersteuningsstructuur om het uitwisselen van expertise tussen professionals te faciliteren. In 2016 zullen hiervoor – net als in 2015 - expertbijeenkomsten georganiseerd worden, waarmee dit thema landelijk geagendeerd wordt.

Startbijeenkomst regio Arnhem 28 januari 2016

In de regio Arnhem e.o. gaan we van start met een lokaal initiatief om de regionale samenwerking op dit thema te versterken. De startbijeenkomst zal plaatsvinden op 28 januari van 15:00-17:30 of van 19:00-21:30.

Interesse?

Neem contact met ons op voor meer informatie of om je aan te melden voor de startbijeenkomst in Arnhem op 28 januari 2016 en/ of de landelijke expertbijeenkomsten.

Contactpersonen

- Desirée Houkema, projectleider Passend onderwijs & (hoog)begaafdheid (SLO)
d.houkema@slo.nl - www.talentstimuleren.nl/thema/dubbel-bijzonder
- Annemarie Gerritsen, initiatiefnemer project Ketenzorg, GZ-psycholoog en psychotherapeut (BIG), moeder dubbel bijzondere kinderen
ag@psynergiek-Oosterbeek.nl - www.psynergiek-Oosterbeek.nl

Silverman, L.K. (2002). *Upside-Down Brilliance. The Visual-Spatial Learner*. Denver, Colorado: DeLeon Publishing.
Webb, J.T. et al. (2005). *Misdiagnosis and dual diagnosis of gifted children and adults: ADHD, Bipolar, OCD, Asperger's, Depression and other Disorders*. Scottsdale: Great Potential Press

---

¹ Ketenzorg is het samenhangend geheel van zorginspanningen dat door verschillende zorgaanbieders onder een herkenbare regiefunctie wordt geleverd, waarbij het cliëntproces centraal staat en waarbij zoveel mogelijk aansluiting wordt gezocht met diens omgeving. Er wordt een sluitende keten gevormd van diagnostiek, behandeling en begeleiding, maar ook van preventie, vroeg opsporen en zelfmanagement. In de zorgketen bestaan gradaties van eenvoudig en strikt volgtijdelijk tot complexe zorg.